

Social research is currently a technological tool that allows, through private perspectives and judgments of a person, to define «pain points» in social infrastructure, determining the ways to overcome them.

The quality of life of people is affected by the state policy of managing economic processes. At the current stage, the state is taking a number of steps to improve the quality of life, which already gives other results in the context of improving people's well-being and fighting poverty.

At the same time, social security is one of the few industries where volumes are constantly expanding, and which unite a significant part of society, constantly expanding the range of issues within their competence.

Steps aimed at improving the quality of life of people should be purposeful and divided. The principle of targeting implies a system of social protection, which concentrates public resources on providing assistance to the most vulnerable segments of the population, regardless of their belonging to any category. A differentiated approach to determining the types of social support depending on the material situation, age, degree of ability to work, and other specific life circumstances will allow to help those citizens who really need state assistance.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ: НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

В.Л. Танцюра

*Інститут демографії та соціальних досліджень
імені М.В. Птухи НАН України, м. Київ*

Соціальна нерівність в Україні набула надзвичайно великих масштабів, що загрожують національній безпеці країни. В державі існують умови для необмеженого збагачення окремих верств населення, що не може негативно вплинути на погіршення фінансового становища решти населення країни, а відтак обумовити прояви соціального невдоволення та напруги. Великі статки олігархічних прошарків по суті визначають деформації в механізмі перерозподілу новоствореної вартості, акумулюючи фінансові ресурси у власних інтересах та перешкоджаючи тим самим формуванню середнього класу в країні. В Україні ступінь соціальної нерівності не має аналогів серед східноєвропейських країн, внаслідок активного перерозподілу національного багатства на користь високодохідних груп на тлі скорочення частки доходів та можливостей самореалізації найбідніших верств населення. Набуло небачених масштабів (за європейськими мірками) злиття влади і бізнесу.

За результатами останніх соціологічних опитувань, лише 2 % дорослого населення України вважають себе заможними, до 40 % – середнім класом, а решта – 58 % само ідентифікують себе як бідні. Водночас 97 % респондентів вважають, що в Україні занадто велика різниця в доходах громадян; 89 % вважають, що уряд зобов'язаний зменшити цю різницю [1]. Соціальна нерівність населення має великі негативні наслідки, серед яких одним із головних є втрата людського потенціалу країни у всіх ключових сферах економіки, освіти, охорони здоров'я. Така ситуація не лише негативно позначається на поточній соціально-економічній ситуації, а й є перешкодою для подальшого сталого розвитку суспільства. Особливої гостроти ця проблема набуває, якщо зважати на сучасні процеси формування постіндустріального суспільства. Так, за висновками фахівців ООН, якщо декілька десятиліть тому конкурентні переваги були у країн з багатими природними ресурсами, капіталами, то сьогодні економічне зростання на 64 % залежить від людського і соціального потенціалу, від природних ресурсів на – 20 %, від капіталу – на 16 % [2]. Тому проблема соціальної нерівності і сприяння сталому розвитку людського капіталу є однією з найголовніших для сучасної України. Від її розв'язання значною мірою залежить успішність подальшого соціально-економічного розвитку країни.

Для подолання проблеми соціальної нерівності в Україні, пропонуються наступні практичні кроки:

Інституціональні зміни. Активізація впровадження непрямих методів контролю за видатками на усіх рівнях управління; посилення контролю за виконанням та дотриманням норм чинного законодавства. Подальший розвиток і використання можливостей публічно-приватного партнерства, що передбачає встановлення довгострокових відносин між суб'єктами центральної або місцевої влади та підприємствами, громадськими об'єднаннями з приводу вирішення важливих для усього суспільства соціально-економічних проблем. Подальша дерегуляція функціонування бізнесу. Використання ефективних механізмів захисту прав інвесторів. Досягнення узгодженості важелів господарського механізму з реформуванням трудової сфери, положеннями Господарського, Податкового, Бюджетного,

Цивільного та інших кодексів, з проектом Трудового кодексу. Оптимізація договірної регулювання соціально-трудових відносин, посилення відповідальності держави у регулюванні цієї сфери. Розвиток громадянського суспільства на демократичних засадах з обов'язковим дотримання законів, прав та свобод людини.

Реформування заробітної плати. Реформування заробітної плати повинно ґрунтуватися на переході від ціни праці як вартості засобів особистого поточного споживання працівника до реальної ціни робочої сили як вартості засобів, необхідних для повноцінного розширеного відтворення працюючої людини і членів її сім'ї. Основною метою реформи заробітної плати має бути підвищення платоспроможного споживчого попиту населення на внутрішньому ринку; реструктуризація валового внутрішнього продукту в частині підвищення питомої ваги заробітної плати; забезпечення оптимального співвідношення в оплаті праці працівників, зайнятих в різних сферах економічної діяльності.

Збільшення сукупних доходів населення шляхом оптимізації джерел їх надходження, дотримання принципу випереджаючого зростання номінальної заробітної плати порівняно з ростом споживчих цін. Посилення мотивації продуктивної праці через практику соціального пакету; ліквідація диспропорцій в оплаті праці між зайнятими у сільськогосподарському виробництві, соціально-культурній сфері – з одного боку, та зайнятими у фінансовому секторі та сфері державного управління – з іншого, а також між бюджетним і приватним секторами економіки.

Формування і впровадження соціального стандарту, який охоплював би усі видатки, необхідні для відтворення працездатності працівника. При переході на такі соціальні стандарти в приватному секторі економіки відповідальність за їх виконання належить бізнесу, в державному секторі – державі. Згідно міжнародної практики, встановлення такого стандарту має бути справою тристоронньої комісії, до якої входять представники уряду, роботодавців і найманих працівників.

Запровадження консолідованої системи адресної соціальної допомоги та соціальних послуг, завершення пенсійної реформи. Реформувати систему надання державної соціальної допомоги на основі запровадження єдиної методики обчислення середньодушового доходу і витрат домогосподарства з урахуванням інших джерел надходження доходу, насамперед від власності. Здійснити адміністративно – фінансову консолідацію програм надання соціальної допомоги із запровадженням єдиного персоналізованого реєстру отримувачів соціальної допомоги.

Завершення пенсійної реформи шляхом забезпечення ефективного функціонування реформованої державної солідарної та добровільної системи недержавного пенсійного страхування, удосконалення системи державного регулювання та контролю, запровадження відрахування внесків до обов'язкової накопичувальної пенсійної системи, забезпечення її повноцінного і прозорого функціонування.

Важливим елементом подолання соціальної нерівності в Україні має стати доступність соціальних послуг для всіх верств населення. В цих сферах пропонуються втілити в життя наступні практичні кроки:

Реформування медичного обслуговування шляхом подолання нерівного доступу до послуг охорони здоров'я міських та сільських жителів через структурне розмежування первинного, вторинного й третинного рівнів медичної допомоги, зокрема шляхом створення центрів первинної медико-санітарної допомоги, госпітальних округів, високоспеціалізованих центрів з відповідним ресурсним забезпеченням. Підвищення державного контролю за якістю медичних послуг. Запровадження загальнодержавного медичного страхування, насамперед для малозабезпечених верств населення.

Освітня реформа. Створення єдиного освітнього простору, удосконалення системи управління освітою; підвищення якості освіти; забезпечення доступності до якісної освіти всіх верств населення, за умови спадкоємності рівнів освіти (дошкільної, початкової, середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої, післядипломної, освіти протягом життя); підвищення ефективності фінансування освіти. Мотивація роботодавців до участі в підготовці навчальних програм, узгодження з ними освітніх і професійних стандартів; переорієнтація навчальних планів на потреби життєві перспективні практичні потреби; масштабне запровадження програм стажування на виробництві; стимулювання розвитку системи «освіта протягом життя».

Перелік посилань:

1. Бакіров В.С. Соціальна нерівність: нові виклики / В.С. Бакіров // Нові нерівності – нові конфлікти: шляхи подолання / Тези доповідей та виступів учасників III конгресу соціологічної асоціації України. 2017 – Харків, С. 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sau.kiev.ua/docs/20171205/tezi.pdf>

2. Чуприна О.О. Соціальна нерівність та бідність в Україні / О.О. Чуприна // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого – 2011. – № 2 (5) – С. 65.